

УКРАЇНСЬКА МОВА

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ 2007 РОКУ З ВІДПОВІДЯМИ ТА КОМЕНТАРЯМИ

Тест зовнішнього незалежного оцінювання з української мови перевіряє:

1. Рівень сформованості **ключових компетентностей**¹ випускника середньої загальноосвітньої школи, зокрема:

1.1. **Уміння вчитись** (ступінь зацікавленості випускника навчанням; докладання зусиль; уміння організувати свою працю для досягнення результату; здатність відбирати та знаходити потрібні знання, способи розв'язання задач; виконання в певній послідовності розумових і практичних дій; ступінь сформованості навичок самоконтролю та самооцінки).

1.2. **Соціальної компетентності** (здатність випускника проектувати стратегії свого життя відповідно до норм і правил, наявних в українському суспільстві; уміння визначати мету комунікації, застосовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації).

1.3. **Загальнокультурної компетентності** (здатність орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства; знання рідної мови; застосування навичок мовлення та норм мовної культури).

1.4. **Здоров'язберігаючої компетентності** (рівень сформованості у випускника життєвих навичок, що сприяють соціальному, духовному та психічному здоров'ю: уміння чітко висловлювати свої думки, уміння висловлювати розуміння потреб інших людей, уміння відстоювати свою позицію, уміння адекватно оцінювати свої здібності й можливості, уміння планувати свою діяльність, уміння визначати пріоритети й раціонально використовувати свій час, уміння зосереджуватись на досягненні мети).

1.5. **Громадянської компетентності** (орієнтування в проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, навички ефективної комунікації та відстоювання власної позиції).

2. Рівень сформованості **предметної компетентності**² з української мови, що складається з кількох змістових ліній:

2.1. **Мовленнєва лінія** (уміння й навички в певних видах мовленнєвої діяльності, зокрема читання та письма).

2.2. **Мовна лінія** (системні знання про мову як засіб вираження думок і почуттів людини та формування мовних умінь і навичок).

2.3. **Соціокультурна лінія** (ступінь засвоєння культурних і духовних цінностей українського народу, норм, що регулюють стосунки, сприяють естетичному та морально-етичному розвитку).

2.4. **Діяльнісна лінія** (загальнонавчальні вміння та навички, стратегії, що визначають мовленнєву діяльність).

3. Відповідність **конкретних здатностей**, сформованих у випускника, відповідним **процесуальним складовим предметної компетентності з української мови**³. Перелік конкретних компонентів програмових вимог і процесуальних складових наводиться далі після кожного завдання.

¹ Див.: Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К., 2004. – С. 86–90.

² Див.: Державні стандарти базової і повної середньої освіти // Директор школи. – 2003. – № 6–7. – С. 3–17.

³ Див.: Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Рідна мова. 5–11 класи. – К., 2001.

Частина 1

ЗАВДАННЯ З ВИБОРОМ ОДНІЄЇ ПРАВИЛЬНОЇ ВІДПОВІДІ

1. Виділене слово вжите в прямому значенні в реченні
- А Холодні осінні тумани *спускають* на землю мокрі коси.
 - Б У чужу душу *не влізеш*.
 - В *Умивається* сльозами убога земля.
 - Г *Приходять* друзі, *виринають* у пам'яті спогади.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексика. Пряме та переносне значення слова.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Пояснювати лексичні значення слів.

2. Фразеологічний зворот ужитий у реченні
- А Часу було обмаль, а він усе одно бив байдики.
 - Б Побачивши великий натовп людей, перехожі дивувалися.
 - В Величезна сила криється в людському розумі.
 - Г Пісня народжує радість.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Фразеологізми.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Знаходити в тексті фразеологізми.

3. Простим є речення
- А Далеко чути звуки, гучно линуть голоси.
 - Б Ясної тихої днини кружляє над землею, сідає на обличчя павутиння.
 - В Пташині зграї злітають високо в небо, і від того здіймається вітер.
 - Г Осінь не забарилася, бо закони природи невблаганні.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Види речень у сучасній українській мові за будовою (прості й складні).

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розрізняти речення різних видів за будовою.

4. Немає частки в рядку
- А навряд чи це можливо;
 - Б нехай кожен наведе приклад;
 - В тільки не змушувати;
 - Г синіти, наче море.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Частка як службова частина мови.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати частки.

Текст 1

(завдання 5–7)

- (1) У життєвому круговороті народжуються неповторні людські світи.
(2) Дивляючись щороку в очі юнаків і дівчат, яких *проводжаю* в самостійну дорогу життя, я не можу бути спокійним. (3) Що ж є найголовнішим у людині яку ми творимо?

(4) У ту коротку червневу ніч, коли разом з ними ми виходимо в поле зустрічати перше сонце їх нового життя, в моє серце стукають болючі питання: де, в чому людська *сердцевина*? (5) Як її, зрештою, створити?

5. Орфографічна помилка допущена в написанні слова

- А життєвому;
- Б проводжаю;
- В сонце;
- Г сердцевина.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Фонетика. Графіка. Спрощення в групах приголосних.

2. Орфографія. Позначення спрощення в групах приголосних на письмі.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розпізнавати явища спрощення в групах приголосних.

2. Розпізнавати вивчені орфограми. Знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.

6. Пунктуаційна помилка допущена в реченні

- А першому;
- Б другому;
- В третьому;
- Г п'ятому.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки в складному реченні.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

Правильно ставити розділові знаки в складному реченні. Знаходити й виправляти помилки на вивчені правила.

7. Вставним словом ускладнене речення

- А перше;
- Б друге;
- В третє;
- Г п'яте.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

Розпізнавати просте речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями.

8. Літеру *с* треба писати в усіх словах рядка

- А бе..коштовний, ..казати, ..керований;
- Б ..формувати, пере..кочити, ..фотографувати;
- В ..плетений, ..питати, ..шити;
- Г ..тягнути, ро..тлумачити, не..терпний;
- Д ..фальшувати, бе..смертя, ..хвалити.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Правопис префіксів і суфіксів.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

9. Літеру *e* треба писати в усіх словах рядка

- А ст..хати, ст..повий, квіт..нь;
- Б зал..вати, майст..р, леб..диний;
- В пригв..нтити, чер..да, шел..стіти;
- Г ос..литися, к..шеня, л..дацюга;
- Д д..ржати, тр..мтіти, щєб..тати.

Правильна відповідь: Д

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [u], [o] в коренях слів.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

10. Допущена помилка в правописі особових закінчень дієслів у рядку

- А шлють, варють;
- Б біжать, відчувають;
- В глянемо, мовчимо;
- Г сушите, будете;
- Д гоїш, сивієш.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Дієвідмінювання дієслів I та II дієвідмін.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Визначати особливості словозміни кожної дієвідміни дієслів.
2. Відрізняти правильні форми дієслів від помилкових.

11. М'який знак НЕ пишеться в усіх словах рядка

- А міл..ярд, ойкан..ня, мен..ший;
- Б Уман..щина, Поділ..ля, Бат..ківщина;
- В безбат..ченко, змагаєш..ся, віс..сю;
- Г ін..ший, жен..шень, спіл..чанський;
- Д кин..мо, ріж..мо, насип..мо.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Правила вживання м'якого знака.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

12. Подвоєння літер у всіх словах іншомовного походження НЕ відбувається в рядку

- А нет..о, інтел..ект, шас..і;
- Б нер..аціональний, ір..аціональний, тер..иторіальний;
- В ем..іграція, ім..іграція, ап..еляція;
- Г барок..о, коміс..ія, тер..ор;
- Д ва..на, кор..ектура, грам...

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Написання слів іншомовного походження.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

13. Закінчення *-а* у формі родового відмінка мають усі іменники в рядку
- А Крим, Львів, Миргород;
 - Б десяток, нарцис, маневр;
 - В Харків, вольт, язик;
 - Г фонтан, кір, займенник;
 - Д квартал, табун, хліб.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Букви -а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників другої відміни.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових.

14. Граматичний зв'язок порушений у словосполученні
- А працювати щосереді;
 - Б вищий мене;
 - В зошит з математики;
 - Г вірний собака;
 - Д розповідати про іспит.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Головне й залежне слово в словосполученні.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Знаходити й виправляти похибки та помилки в побудові словосполучень.

15. Виділене слово є сполучником і його слід писати разом у реченні
- А Вибач мені *за/те*, що була неввічлива.
 - Б Ранні птахи сповістили *про/те*, що займається новий день.
 - В *То/ж* не дівчина, а справжнісінький вихор.
 - Г *Як/би* не переймався, балачками визнання не здобудеш.
 - Д *Як/би* знали, не те б заспівали.

Правильна відповідь: Д.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Сполучник як службова частина мови.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати сполучники, правильно й комунікативно доцільно використовувати сполучники в мовленні.

16. Через дефіс пишуться всі слова в рядку
- А генерал/майор, кіловат/година, міні/комп'ютер;
 - Б південно/бережний, південно/східний, північно/західний;
 - В військово/транспортний, військово/зобов'язаний, військово/юридичний;
 - Г ясно/зелений, ясно/окий, ясно/золотистий;
 - Д вогне/гасник, хліб/сіль, зліт/посадка.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Написання складних слів разом і через дефіс.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

17. Неправильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку
- А зробимо;
 - Б зробімо;

- В зроби;
- Г зробіть;
- Д нехай зроблять.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Творення форм наказового способів дієслів.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Визначати форми наказового способу дієслів.
2. Відрізняти правильні форми дієслів від помилкових.

18. Обставина причини є в реченні

- А Брат навчився керувати автомобілем.
- Б Читаючи підручник, робіть нотатки.
- В Шляхи засипаючи, завиває лютнева хуртовина.
- Г Поранений солдат побілів від болю.
- Д Мандрівники були вже дуже далеко від домівки.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Обставини. Типи обставин за значенням.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати види другорядних членів та їх типи й різновиди, визначати способи вираження обставин.

19. Поширене означення не відокремлюється комами в реченні (розділові знаки пропущені)

- А Балка вкрита садками вилась попід горою.
- Б Птахолови минали березовий гай пронизаний пасмами світла.
- В Усіяна колосками земля пахне літом.
- Г Невідомий нікому я сідаю на лавку слухаю і дивлюся.
- Д Блискучий та легкий сніг здається падає прямо на серце.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки при відокремлених членах речення.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в простому реченні.

20. Перед однорідними членами речення потрібно ставити двокрапку, а після них – тире в реченні (розділові знаки пропущені)

- А Із сивої давнини існували на землі чотири добродетелі а саме мудрість правосуддя стійкість вірність.
- Б Є місцевості веселі радісні є похмурі тривожні й недобрі місця.
- В Летиш і милуєшся всім і сріблястою нехворощю і ворохами золотими на токах.
- Г Скрізь на вершечку стрілецької гори на пагорбах і видолинках панувала тиша.
- Д Земля і місяць вишні і тополі і тиша в тиші і тумани в полі усе в чеканні.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки при однорідних членах речення.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в простому реченні.

21. Непоширену обставину НЕ треба відокремлювати комами в реченні (розділові знаки пропущені)

- А Не піймавши не кажи що злодій.
- Б Рушниця в його руках стріляла не хиблячи.
- В Посеред плеса вода мов сказившись починала хлюпати й кружляти.
- Г Хлопці прокинувшись нагодували й напоїли коней.
- Д Не зрозумівши студентка запитала ще раз.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки при відокремлених членах речення.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в простому реченні.

22. Однакова кількість звуків і букв у всіх словах рядка

- А заїжджати, щирість, їстоньки;
- Б дзвонити, п'ятниць, український;
- В йодистий, з'єднання, сьогодніня;
- Г підйомний, щебечуть, джміль;
- Д висаджують, зозулястий, перемивають.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Фонетика. Графіка. Співвідношення звуків і букв.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Визначати звукове значення букв у слові. розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків.

23. Граматична помилка допущена в реченні

- А Коли світило яскраве сонце, я вийшов з дому.
- Б Яскраве сонце засліпило мене, коли я виходив з дому.
- В Виходячи з дому, я мружився від яскравого сонця.
- Г Коли я виходив з дому, мене засліпило яскраве сонце.
- Д Виходячи з дому, мене засліпило яскраве сонце.

Правильна відповідь: Д.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Морфологія. Дієприслівниковий зворот .

2. Синтаксис. Відокремлені обставини.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Правильно будувати речення з дієприслівниковими зворотами.

2. Правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості речень з відокремленими обставинами в мовленні.

24. Через дефіс треба писати всі прислівники в рядку

- А по/нашому, в/нічию, ледве/ледве, сяк/так;
- Б з/рештою, врешті/решт, хтозна/куди, вряди/годи;
- В мало/помалу, віч/на/віч, десь/інколи, по/латині;
- Г десь/то, як/раз, як/небудь, будь/коли;
- Д по/двоє, по/друге, по/третє, по/сучасному.

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Орфографія. Написання окремо (сполучень прислівникового типу), разом і через дефіс (прислівників, службових частин мови, вигуків).

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.

25. Не можна замінити поданим варіантом у дужках виділене слово в реченні
- А За високими осокорами почало *світліти* (світлішати) небо.
 - Б *М'який* (незлостивий) докір корисніший за нещирю подяку.
 - В Ми не хотіли брати участь у цих *темних* (підозрілих) справах.
 - Г Молоко дуже *корисне* (корисливе) для молодого організму.
 - Д *Подекуди* (місцями) пройшов сліпий дощик.

Правильна відповідь: Г.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Синоніми. Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Доречно використовувати в мовленні синоніми та інші вивчені групи слів.
2. Знаходити й виправляти похибки та помилки в мовному оформленні висловлювань, спираючись на засвоєні знання.

26. Закінчення *-e* у формі кличного відмінка мають усі іменники в рядку
- А друг, колега, брат, земля.
 - Б воля, швець, Богдан, Ілля;
 - В боєць, кравець, хлопець, молодець;
 - Г майор, полковник, капітан, лейтенант;
 - Д син, кум, Михайло, Павло.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Особливості вживання та написання відмінкових форм іменника.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових.

27. Виділене слово вжите в невластивому йому значенні в реченні
- А Два примірники словника *присутні* в кабінеті.
 - Б Вантажне відділення *розташоване* на першому поверсі.
 - В Ялту *вважають* одним з найпопулярніших курортів.
 - Г Директор банку *перебуває* за кордоном.
 - Д У санаторії *є* кілька басейнів.

Правильна відповідь: А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Лексичне значення слова.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Доречно використовувати в мовленні слова, близькі за значенням.
2. Знаходити й виправляти похибки та помилки в мовному оформленні висловлювань, спираючись на засвоєні знання.

28. Поширеним є речення
- А Кілька покупців почали сперечатися.
 - Б Мільярди людей прагнуть жити в злагоді.
 - В Хлопчаки били байдики.
 - Г Вистава була надзвичайна.
 - Д Трава не скошена.

Правильна відповідь: Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Синтаксис. Види речень за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені).
2. Синтаксис. Способи вираження підмета та присудка.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розрізняти речення різних видів за наявністю чи відсутністю другорядних членів.
2. Визначати способи вираження підмета й присудка (простого та складеного).

29. З поданих у дужках синонімів кожен з варіантів можливий у реченні

- А (Ретельні, проникливі) дослідження археологів підтверджують слова Геродота.
- Б Червоні жоржини (сильніше, потужніше) мерехтять росами.
- В Старі дуби (оточували, облягали) галявину.
- Г Представники різних поколінь не завжди (здатні, здібні) порозумітися.
- Д Ми стояли, зачаровані (дивною, прекрасною) музикою весняних лугів.

Правильна відповідь: Д.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Синоніми.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Доречно використовувати в мовленні синоніми.
2. Знаходити й виправляти похибки та помилки в мовному оформленні висловлювань, спираючись на засвоєні знання.

30. Правильну вимову відображає фонетичний запис слів у рядку

- А джміль [джміл'], щастя [шч'ас'т'а];
- Б займаєшся [займа́йе^н'с':а], свято [св'я́то];
- В джерело [дже^н'ре^н'ло], вокзал [вогза́л];
- Г колеться [ко́ле^н'т'с'а], вилю [в'і́л':у];
- Д висока [ви^е'со́ка], дзеркало [дзе́ркало].

Правильна відповідь: В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Фонетика. Графіка. Приголосні тверді і м'які. Звукове значення букв я, ю, є, ї, щ. Уподібнення приголосних звуків.

2. Орфоєпія. Вимова голосних (наголошених і ненаголошених). Вимова приголосних звуків.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розрізняти звуки мови й мовлення, визначати в словах тверді і м'які приголосні, ненаголошені й наголошені голосні; визначати звукове значення букв у слові. Розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків.
2. Визначати особливості вимови голосних і приголосних звуків відповідно до орфоєпічних норм.

ЗАВДАННЯ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ

31.

Односкладне речення

Приклади

1	означено-особове	А	З гармат по горобцях не стріляють.
2	неозначено-особове	Б	Кругом гомоніли, вешталися, лагодилися до чогось.
3	узагальнено-особове	В	Можна вибрати друга і по духу брата, та не можна рідну матір вибрати.
4	безособове	Г	Довго спали вітри у ярах на припоні.
		Д	Буду хлібом і цвітом ділитись, відчиняти ворота гінцям.

Правильна відповідь: 1 – Д, 2 – Б, 3 – А, 4 – В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена. Способи вираження головних членів односкладних речень.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати типи односкладних ре-чень, визначати особливості кожного з типів.

32.

Вид підрядного речення

- 1 означальне
- 2 з'ясувальне
- 3 обставинне причини
- 4 обставинне місця

Приклади

- А Мені було байдуже, де вони отримували цю інформацію.
- Б Туди, де образи кохані, душа окрилена летить.
- В Ясени, ясени, бачу вас за селом край дороги.
- Г Вогонь був таким, що в повітрі снаряди зустрічалися зі снарядами.
- Д Прокинувся від того, що в хаті стало видно, як удень.

Правильна відповідь: 1 – Г, 2 – А, 3 – Д, 4 – Б.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Основні види підрядних речень.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

Визначати основні види підрядних речень.

33.

Відокремлений член речення

- 1 означення
- 2 прикладка
- 3 обставина
- 4 додаток

Приклади

- А Я так люблю тебе, мій краю, красу твоїх степів і гір.
- Б Данилко радо, з підскоком, біг до сусідів.
- В На світі все знайдеш, крім рідної матері.
- Г Він, п'ятирічний хлопчик, міг би гратися годинами.
- Д Ночували гайдамаки в зеленій діброві, на припоні пасли коні, сідлані, готові.

Правильна відповідь: 1 – Д, 2 – Г, 3 – Б, 4 – В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Речення з відокремленими членами.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Розпізнавати види другорядних членів, їх типи й різновиди.

2. Розпізнавати просте речення з відокремленими членами уточнювальними.

34. Правильним є тлумачення фразеологізму

<i>Фразеологізми</i>	<i>Значення</i>
1 Золота молодь	<ol style="list-style-type: none"> А талановиті молоді люди, які не можуть реалізувати себе Б розбещені діти багатих батьків В обдаровані молоді діячі культури Г молоді підприємці, які забезпечують собі високий рівень життя
2 Сім п'ятниць на тиждень	<ol style="list-style-type: none"> А часта й легка зміна своїх рішень Б можливість вибору різноманітних варіантів В безпорадність у будь-яких справах Г сварливість, занадто доскіпливе ставлення до чогось
3 Хоч греблю гати	<ol style="list-style-type: none"> А безрезультатно Б незрозуміло В дуже просто Г дуже багато
4 Честь мундира	<ol style="list-style-type: none"> А чесно заслужена похвала Б великі досягнення на службі В гідність особи як представника певної організації Г зневажливе ставлення до цивільних осіб

Правильна відповідь: 1 – Б, 2 – А, 3 – Г, 4 – В.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Фразеологізми.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Пояснювати значення фразеологізмів.

35. Визначте, якою частиною мови є виділені слова в реченні (цифра позначає наступне слово).

Людство давно та всерйоз замислюється над тим, як обмежити (1)*свій*, (2)*найчастіше* небажаний, вплив на живу природу, як регулювати клімат, (3)*стримуючи* цим темпи глобального (4)*потепління*.

- А** іменник
- Б** займенник
- В** дієприкметник
- Г** дієприслівник
- Д** прислівник
- Е** частка

Правильна відповідь: 1 – Б, 2 – Д, 3 – Г, 4 – А.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Розпізнавати частини мови.

ЗАВДАННЯ З ВИБОРОМ КІЛЬКОХ ПРАВИЛЬНИХ ВІДПОВІДЕЙ

Текст 2

(завдання 36–38)

(1)Уміння радіти чужим успіхам мірило шляхетності. (2)Якщо людину підтримати похвалити підкреслити щось хороше в ній вона намагається дорівнювати уявленню яке про неї склалося. (3)Ось чому так важливо з дитинства культивувати в людині почуття власної гідності відчуття певної „собівартості” аби згодом не склався комплекс меншовартості. (4)Недарма кажуть Якщо казати людині постійно що вона свиня то згодом вона зарохкає. (5)Не ввічливо кидати компліменти малознайомим або незнайомим людям. (6)Краще зачекати познайомившись ближче чи навіть заприятелювавши з ними. (7)Але пам’ятаймо що слова похвали потрібні кожному.

36. Речення з прямою мовою

Правильна відповідь: 4.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Синтаксис. Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову.

37. Тире треба поставити в реченні

Правильна відповідь: 1.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

1. Синтаксис. Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою.

2. Пунктуація. Розділові знаки при прямій мові.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову.

2. Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в при прямій мові.

38. Кому (коми) треба поставити в реченнях

Правильна відповідь: 2, 3, 4, 6, 7.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Пунктуація. Розділові знаки в простому й складному реченнях.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання: Обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; правильно ставити розділові знаки в простому та складному реченні.

ВІДКРИТІ ЗАВДАННЯ З КОРОТКОЮ ВІДПОВІДДЮ

39. Укажіть, до якого стилю мовлення належить текст 2 (прикметник запишіть у називному відмінку).

Правильна відповідь: ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Стилїстика. Стилї мовлення, їх основні ознаки.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

- 1. Розпізнавати стилї мовлення, визначати особливості кожного з них.*
- 2. Правильно відмінювати прикметники.*
- 3. Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.*

40. Упишіть до таблиці форму давального відмінка числівника *двісті*.

Правильна відповідь: ДВОМСТАМ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Типи відмінювання кількісних числівників.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

- 1. Розпізнавати основні способи відмінювання числівників.*
- 2. Відрізняти правильні форми числівників від помилкових.*
- 3. Добирати потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні.*

41. Прочитайте другу частину фразеологічних зворотів

- ... загребуші;
- ... не доходять;
- ... не підіймаються;
- ... сверблять.

В усіх фразеологічних зворотах на місці крапок уживається слово...

Правильна відповідь: РУКИ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Лексикологія. Фразеологія. Фразеологізми.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

Пояснювати значення фразеологізмів, правильно й комунікативно доцільно використовувати їх у мовленні.

42. У прикметниках вищого й найвищого ступенів порівняння виділіть неправильно утворену форму, запишіть слово правильно.

Вигідніший, зрозуміліший, найдорогіший, набагато зручніший, щонайповніший, якнайближчий, менш придатний.

Правильна відповідь: НАЙДОРОЖЧИЙ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Способи творення ступенів порівняння якісних прикметників. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

- 1. Розпізнавати ступені порівняння якісних прикметників.*
- 2. Правильно утворювати форми ступенів порівняння якісних прикметників.*
- 3. Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами.*

4. Знаходити й виправляти похибки та помилки, спираючись на засвоєні знання.

43. Упишіть до таблиці слово *викладач*, узгодивши його з числівником *два*.

Правильна відповідь: ВИКЛАДАЧІ.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням: Морфологія. Особливості вживання та написання відмінкових форм іменника.

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

1. Правильно відмінювати іменники.

2. Визначати сполучуваність числівників з іменниками.

ЗАВДАННЯ НА ІНТЕРПРЕТАЦІЮ ПРОЧИТАНОГО ТЕКСТУ

Поетка українського відродження

(1–3) Є постаті, забуті сучасниками, зроджені для інших часів, які вириваються нащадками з пазурів минулого і ставляться на недосяжну височину. До таких належить і Леся Українка.

(4–12) Її життя було цілою проблемою. Вона на голову переростала хистом майже всіх сучасних письменників, а лишилася дивно незрозумілою. Вона мала чи не найглибшу освіту в крузі товаришів пера, а залишилась особою, якою найменше займалася освічена критика. Людина інтенсивного шукання і впертої думки не прикувала чомусь до себе уваги тих, хто цікавився тайнами поетичної творчості. Письменниця, яку Франко назвав самотнім чоловіком серед поетів соборної України, лишилася якимось сфінксом для покоління, для якого відвага, завзяття, воля – всі мужські чесноти повинні були б стати кінцевими, коли воно хотіло вистояти в тій страшній завірюсі, що несподівано впала на нього.

(13–18) Як це могло статися? Я думаю, це сталося через те, що Леся Українка своїми уподобаннями, пристрастями і вдачею з'явилася на світ завчасно. Вона жила й діяла в добу, яка на місце невидимого Бога поставила релігію розуму. На місце абсолютної моралі – етику, прописи якої, як математичні формули, доводилися доказами розсудку. На місце великих пристрастей – поміркованість. На місце віри, що рушає горами, – сліпе упокорення перед так званим богом подій.

(19–24) Це був час, коли ніхто не підіймався вже за свої переконання ні на ешафот, ні на кострище, коли людське життя стало важити більше, ніж людська честь, коли на зміну безпосередності прийшов зарозумілий, але зблзований сноб. Це був час, коли поетичну легенду заступила проза щоденного життя, коли на зміну непокірливих дідів прийшли врівноважені внуки, що „садили картопельку”, і котрим байдуже було, «... чиєю кров'ю ота земля напоєна, що картоплю родить». В таку добу з'явилася в нас Леся Українка.

(25–32) «На шлях я вийшла ранньою весною», – починає вона один із своїх молодечих віршів. І дійсно, найтемніші дні цієї доби вже упливали. Тривога, непевність, туга за великим всеочищаючим поривом огортала маси. Пробуджена туга людського «я» за чимось великим, що довго, придушене, таїлось на дні душі, вибухаючи раз на кількасот років, тоді, коли зачиналися нові розділи в історії. Коли б Леся Українка прийшла трохи пізніше, коли й безжурних огортів переляк перед катастрофою, що йшла, її скоріше зрозуміли би. Та майже ніхто з її сучасників не відчував бурі, якої так пристрасно прагнула вона.

(33–37) В тузі за моментом боротьби і подвигу писала вона в одній своїй поемі, з якою насолодою вона б «упилася щастям перемоги», але це упоєння їй не судилося. Те, про що вона мріяла в безсонні ночі, її не торкнулося. Вона «себе вогнем спалила власним», не дочекавшись сподіваного моменту щастя. Тому була її поезія тугою за щастям, а не насолодою ним.

(38–40) Вона мріяла віддати себе цілу справі нації, «спалити молодість і полягти при зброї», але в тисячний раз справдилася на ній знана оповідка: немає пророків у своїй землі!

(41–45) Кажуть, що Леся Українка вмерла на сухоти. Думаю, що це неправда, або не ціла правда. Бо це засмішна назва на ту хворобу, що жерла її. Вона вмерла від того внутрішнього вогню, що гонив її до чину, тоді ще нездійсненого, – цю маленьку жінку з душею скованого Прометея. Вона вмерла прудко, бо люди, що живуть так інтенсивно, живуть коротко.

(46–56) Її голосу не дочували за життя, і вона була в нім застрашаючо самотньою. Тією самотою, котру зносити можуть лише люди, повні глибокої віри в своє покликання. Але подібно багатьом трагічним постатям, умираючи, вона перемогла. Іскра людської і національної гідності перейде в кожного з її духовних нащадків. Всі, навіть духовні противники поетки, що не зрозуміли її пророчого шалу й жорстокої правди, муситимуть скорше чи пізніше зложити вінець із написом: «Ти переміг!» Тоді нація визнає як одного зі своїх духовних вождів ту слабу жінку, чий вищий дух ще в темну ніч перед пробудженням народу вказував йому страшну і величну путь безумства й слави. Тоді останки Лесі Українки в день великого свята перенесуть до українського пантеону, збудованого своїм великим людям вільною нацією, яку вона так немилосердно картала і так безумно любила.

За Д. Донцовим
633 слова

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданнями 44–53:

1. Стилі мовлення, їх основні ознаки, функції.
2. Тема й основна думка висловлювання.
3. Текст, поділ тексту на абзаци, мікротеми.
4. Мовні засоби зв'язку речень у тексті.
5. Стилистичні засоби лексикології та фразеології.
6. Виразальні засоби риторики (порівняння, подробиці, метафора, цитування, протиставлення, заклик, парадокс, гіпербола, риторичні запитання).

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдань 44–53:

1. Уважно читати, усвідомлювати й запам'ятовувати зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне.
2. Орієнтуватися в змісті прочитаного висловлювання.
3. Уміти користуватися різноманітними виразальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування.
4. Критично оцінювати прочитане.
5. Виконувати мисленеві дії – аналіз, порівняння, узагальнення, конкретизацію, синтез, робити висновки за аналогією, моделювати.

44. Висловлювання «Є постаті, забуті сучасниками, зроджені для інших часів, які вириваються нащадками з пазурів минулого і ставляться на недосяжну височину. До таких належить і Леся Українка» (рядки 1–3) є в тексті

- А тлумаченням заголовку;
- Б тезою автора, яку він має підтвердити або спростувати;
- В формулюванням проблеми, спірного питання;
- Г аргументом, доказом, що підтверджує або спростовує тезу автора.

Правильна відповідь: Б.

45. Серед суджень, що підтверджують думку «... В тисячний раз справдилася на ній (Лесі Українці) знана оповідка: немає пророків у своїй землі!» (рядки 39–40), зайвим є судження

А Її голосу не дочували за життя, і вона була в нім застрашаючо самотньою (рядок 46).

Б «На шлях я вийшла ранньою весною», – зачинає вона один із своїх молодечих віршів (рядки 25–26).

В Всі, навіть духовні противники поетки, що не зрозуміли її пророчого шалу й жорстокої правди, муситимуть скорше чи пізніше зложити вінець із написом: «Ти переміг!» (рядки 49–51).

Г ... Майже ніхто з її сучасників не відчував бурі, якої так пристрасно прагнула вона (рядки 31–32).

Правильна відповідь: Б.

46. Загальним відносно інших є зміст висловлювання

А Вона на голову переростала хистом майже всіх сучасних письменників, а лишилася дивно незрозумілою (рядки 4–5).

Б Вона мала чи не найглибшу освіту в крузі товаришів пера, а залишилась особою, якою найменше займалася освічена критика (рядки 5–7).

В Людина інтенсивного шукання і впертої думки не прикувала чомусь до себе уваги тих, хто цікавився тайнами поетичної творчості (рядки 7–8).

Г Її життя було цілою проблемою (рядок 4).

Правильна відповідь: Г.

47. Висновком, що впливає з інших поданих суджень, є

А В тузі за моментом боротьби і подвигу писала вона в одній своїй поемі, з якою насолодою вона б «упилася щастям перемоги», але це упоєння їй не судилося (рядки 33–34).

Б Тому була її поезія тугою за щастям, а не насолодою ним (рядки 36–37).

В Те, про що вона мріяла в безсонні ночі, її не торкнулося (рядки 34–35).

Г Вона «себе вогнем спалила власним», не дочекавшись сподіваного моменту щастя (рядки 35–36).

Правильна відповідь: Б.

48. Наведені судження доводять справедливість думки Франка про те, що Леся Українка була «одиноким мужчиною серед поетів соборної України» (рядок 9), окрім судження

А ...Леся Українка своїми уподобаннями, пристрастями і вдачею з'явилася на світ завчасно (рядки 13–14).

Б Вона мріяла віддати себе цілу справі нації, «спалити молодість і полягти при зброї» (рядки 38–39).

В Вона вмерла від того внутрішнього вогню, що гонив її до чину, тоді ще нездійсненого, – цю маленьку жінку з душею скованого Прометея (рядки 42–44).

Г ... Вона була ... застрашаючо самотньою. Тією самотою, котру зносити можуть лише люди, повні глибокої віри в своє покликання (рядки 46–47).

Правильна відповідь: А.

49. У реченні «Вона вмерла від того внутрішнього вогню, що гонив її до чину, тоді ще нездійсненого, – цю маленьку жінку з душею скованого Прометея» (рядки 42–44) слово *вогонь* ужите в значенні

- А полум'я;
- Б душевне піднесення;
- В вогнище;
- Г стрільба.

Правильна відповідь: Б.

50. Уособленням у тексті є висловлювання

- А на зміну непокірливих дідів прийшли врівноважені внуки;
- Б письменниця лишилася якимось сфінксом;
- В це засмішна назва на ту хворобу, що жерла її;
- Г пазурі минулого.

Правильна відповідь: В.

51. У реченні «Це був час, ..коли на зміну безпосередності прийшов зарозумілий, але зблазований сноб» (рядки 19–21) слово *сноб* означає людина, яка:

- А у нових умовах механічно відтворює застарілі ідеї своїх попередників;
- Б над усе ставить насолоду життям;
- В уважає себе носієм інтелектуальності й вишуканих смаків, беззастережно схиляється перед модою;
- Г має глибокі різносторонні знання, є начитаною.

Правильна відповідь: В.

52. Слова, виділені у вислові «маленька жінка з душею скованого Прометея» (рядки 43–44) означають: *та, яка*

- А терпить невимовні фізичні муки;
- Б страждає через нездійсненність того, до чого прагне;
- В покарана за свавілля;
- Г самотня й не сприйнята сучасниками.

Правильна відповідь: Б.

53. Слова *вищий дух вказував страшну і величну путь* у реченні «Тоді нація визнає як одного зі своїх духовних вождів ту слабу жінку, чий вищий дух ще в темну ніч перед пробудженням народу вказував йому страшну і величну путь безумства й слави» (рядки 51–53) становлять

- А уособлення
- Б гіперболу
- В літоту
- Г метафору

Правильна відповідь: А.

Частина 2

ВІДКРИТЕ ЗАВДАННЯ З РОЗГОРНУТОЮ ВІДПОВІДДЮ

ВЛАСНЕ ВИСЛОВЛЕННЯ

Складіть і запишіть роздум про те, що таке *покликання*.

Сформулюйте тезу, наведіть два–три переконливі докази, що найкраще аргументуватимуть Ваші міркування. Проілюструйте Ваші думки посиланнями на приклади з художньої літератури (укажіть проблему, порушену письменником, назву твору, назвіть художній образ, через який проблема розкрита, наведіть цитату з твору тощо), історичні факти або випадки з життя. Не переказуйте змісту, не давайте повної характеристики образів. Сформулюйте висновки.

Роботу запишіть у відведеному місці тестового зошита. У разі потреби використовуйте чернетку.

Орієнтовний обсяг роботи – 1 сторінка тестового зошита (200–250 слів). Текст обсягом до 100 слів екзаменатори не перевірятимуть.

Компоненти програмових вимог, що перевіряються завданням:

- 1. Текст. Стили та типи мовлення.*
- 2. Будова тексту. Мовні засоби вираження висловлення.*
- 3. Орфографічні та пунктуаційні правила.*
- 4. Особливості побудови роздуму.*

Процесуальні складові мовної предметної компетентності, що реалізуються при виконанні завдання:

- 1. Усвідомлювати структуру власної пізнавальної діяльності.*
- 2. Виконувати мисленнєві дії – аналіз, порівняння, узагальнення, конкретизацію, синтез, експериментування, формулювати висновки, моделювати, робити припущення і добирати переконливі аргументи на підтвердження висловлених тез, критично оцінювати сприйняту інформацію, а також спростовувати хибні твердження, оперуючи відомими уявленнями і поняттями лінгвістичного й позалінгвістичного плану.*
- 3. Будувати письмове висловлення, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, обраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети.*
- 4. Знаходити й виправляти похибки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань, спираючись на засвоєні знання.*